

اخلاق حمایت‌گری از خشونت‌دیده

Photo: stockplusmedia/bigstockphoto.com

باران خسروی

اخلاق جایگاه مهمی در تمامی مسئولیت‌ها و فعالیت‌های مدنی دارد. حمایت‌گری (Advocacy) هم مانند همه فعالیت‌های اجتماعی قواعد اخلاقی خودش را دارد.

موارد زیر گوشه‌ای از کدهای اخلاقی حمایت‌گری برای خشونت‌دیده است:

- شما اگر به موضوعی که روی آن کار می‌کنید **علاقه** و یا **انگیزه کافی** نداشته باشید، نمی‌توانید هیچ کمکی به خشونت‌دیده بکنید. این کار اجباری نیست. بدون علاقه شما هرگز نمی‌توانید حمایت‌گر خوبی باشید.
- اگر نسبت به دیگران در راه رسیدن به هدف منابعی داریم، منابع‌مان را به اشتراک بگذاریم. با **اشتراک‌گذاری منابع** می‌توان سریع‌تر به خشونت‌دیده کمک‌رسانی کرد و تغییرات سریع‌تر رخ می‌دهند. به عنوان مثال: شما در حال گردآوری امضا برای نامه‌ای در جهت تغییر قوانین مربوط به خشونت خانگی هستید. به عنوان خبرنگار نسبت به گروه همراهان شبکه اجتماعی و یا در کل منابع بیشتری در دسترس دارید. می‌توانید قسمتی از منابع خود را تا جایی که کار شما اجازه می‌دهد با دیگران به اشتراک بگذارید.
- **عرصه حمایت‌گری را عرصه رقابت نسازیم.** در حمایت‌گری برد و باختی وجود ندارد. برد نهایی باید به نفع خشونت‌دیدگان و تغییر مثبت وضعیت موجود باشد. به عنوان مثال فکر نکنید که اگر شما به خشونت‌دیده کمک می‌کنید، کمک‌های شما درجایی ثبت می‌شود و در نهایت با گروه همراه شما مقایسه می‌شود. کار را گروهی ببینید و بدانید که برد و باخت در نهایت بین هم تقسیم می‌شود.
- **اگر همدلی و همدردی** را نیاموخته باشیم حمایت‌گر خوبی نخواهیم بود. خشونت‌دیده بیش از هر چیزی به همدردی شما نیاز دارد. خودتان را در جایگاه خشونت‌دیده قرار دهید و ببینید که چگونه تغییر می‌تواند زندگی خشونت‌دیدگان را دگرگون کند.
- **منفعت خشونت‌دیده** مقدم بر منفعت سازمان یا گروه است. برای مثال: شما به عنوان مددکار اجتماعی در سازمان حمایت از خشونت‌دیدگان کار می‌کنید. گاهی ممکن است منفعت سازمان در جهتی باشد که به نفع خشونت‌دیده نباشد. شما تا جایی که می‌توانید باید منافع خشونت‌دیده را اولویت دهید.
- همیشه در مسیر **توانمندسازی و بالابردن دانش** خشونت‌دیده تلاش کنید.
- **به‌روز** باشید. فرآیند حمایت‌گری، فرآیند پیوسته یادگیری برای شما هم هست. دانش و آگاهی خود را در مورد حوزه خشونت خانگی بالا ببرید. از قوانین و تغییرات آن در داخل و در سطح بین‌المللی آگاه باشید. کمپین‌ها و کارزارهای جدید را بشناسید و دستاوردهای آن را دنبال کنید.
- حمایت‌گر باید همیشه **دغدغه اصلی** اش در جهت بهبود وضعیت خشونت‌دیده باشد.
- **گوش دادن فعالانه** را بیاموزید. در این صورت است که می‌توانید خواسته‌ها و دغدغه‌های خشونت‌دیده را به گوش دیگران برسانید.
- هرگز موقعیت خشونت‌دیده را **قضاوت نکنید**. به عنوان مثال: اگر خشونت‌دیده تصمیم بگیرد که اکنون موقعیت این را ندارد که از همسرش جدا شود، شما نباید قضاوت کنید که او آدم ضعیفی است.
- به جای خشونت‌دیده **تصمیم نگیرید**. شما به خشونت‌دیده گوش می‌دهید، خودتان را در جایگاه آنها قرار می‌دهید، اما به جای آنها تصمیم نمی‌گیرید. شما می‌توانید با دانش و امکاناتی که می‌شناسید خشونت‌دیدگان را راهنمایی کنید، اما تصمیم نهایی با آنهاست. مثلاً به خشونت‌دیده نمی‌گویید به نظر شما طلاق بهترین راه‌حل است. همچنین به جای گروهی که همراه شما در حمایت‌گری هستند تصمیم نگیرید. وقتی با گروهی هستید اجازه دهید تصمیمات گروهی گرفته شود.
- مساله مهم در حمایت‌گری از اشخاص **بحث توانمندسازی** است. چه در سطح کلان و چه در سطح خرد حمایت‌گری، نگاه شما باید توانمند کردن خشونت‌دیده باشد. مثلاً به عنوان یک کنشگر اجتماعی سعی کنید تغییراتی که در نظر دارید، در نهایت به نفع توانمندسازی خشونت‌دیدگان باشد.
- به عقاید خشونت‌دیده و دیگرانی که همراه شما حمایت‌گری می‌کنند **احترام** بگذارید. مثلاً اگر در فرآیند حمایت‌گری فهمیدید خشونت‌دیده نگرش مذهبی یا اعتقادی متفاوتی با شما دارد، آن را ملاک منصرف شدن از ادامه کار یا بی‌احترامی قرار ندهید.
- هرگز موقعیت خشونت‌دیده را با خودتان یا دیگران **مقایسه نکنید**. به عنوان مثال، نگویند اگر من جای خشونت‌دیده بودم خیلی بیش از این‌ها این موقعیت را ترک کرده بودم.
- سعی کنید جانبداری را کنار بگذارید. شما باید تنها از هدف خود برای تغییر جانبداری کنید.
- **حفظ اسرار** کنید. اگر از داستان زندگی خشونت‌دیده باخبر شدید، برای رسیدن به هدفتان گمان نکنید که باید آن را همه جا مطرح کنید. درست است که افراد با شنیدن داستان‌ها بیشتر تحت‌تاثیر قرار می‌گیرند یا کمک مالی می‌کنند، ولی بدون در نظر گرفتن رضایت خشونت‌دیده و در نظر گرفتن جایگاهش، به افشای مسائل شخصی او نپردازید.
- **موقعیت** افراد را به خطر نیاندازید. مثلاً اگر در هنگام لابی کردن، نماینده‌ای به شما اطلاعات داد، اما علاقه نداشت که اسمش فاش

- بدون اجازه **مستندسازی** نکنید، مگر این که می خواهید اسرار کار خلافی افشا شود. در این صورت مستندسازی، ضبط کردن صدا یا فیلم گرفتن می تواند وسیله ای در جهت هدف شما باشد و یا ممکن است در دادگاه به شما کمک کند.
- **نگاه از بالا به پایین** نداشته باشید. این نگاه که شما بهتر از خشونت دیده هستید که دارید برای او حمایت گری می کنید.
- گاهی حمایت گری قسمتی از مسئولیت شغلی شما است که برای آن **دستمزد** می گیرید. گاهی در موقعیتی خارج از کار قرار می گیرید، در این صورت سعی نکنید با این نگاه ببینید که شما کار نمی کنید در نتیجه مسئولیت شما به عنوان حمایت گر تمام شده است.
- گاهی تغییرات بزرگ به نفع فرد یا گروه خاصی نیست. ممکن است به شما **پیشنهادات مالی** شود تا شما را از رسیدن به هدف خود بازدارد. یادتان نرود اخلاق کاری از منفعت مالی مهم تر است.
- **امنیت** همیشه حرف اول را می زند. سعی کنید همیشه اول امنیت خود و خشونت دیده را در نظر بگیرید، بعد دست به حمایت گری گسترده بزنید. به عنوان مثال، خشونت دیده ای که ترس جانش را دارد نیاز به امنیت دارد. بعد از امنیت، قدم های بعدی برای حمایت گری تعریف می شود.
- **فروتن** باشید. اگر کاری برای خشونت دیدگان انجام می دهید برسر آنها منت نگذارید که شما فقط این کار را برای آنها دارید انجام می دهید و دارید لطف می کنید. فراموش نکنید هر تغییر مثبتی در جامعه در نهایت به نفع شما نیز هست و شما با این تغییر دارید به خودتان سود می رسانید.
- با خشونت دیده ای که برای او حمایت گری می کنید **رابطه جنسی و عاطفی** برقرار نکنید. آنها در موقعیت ضعف هستند و شما در موقعیت قدرت و این رابطه مبنای اخلاقی درستی ندارد.
- با خشونت دیده **صادق** باشید. سعی نکنید به او دروغ بگویید با این توجیه که به نفع او است که کمتر بداند.
- **مسئولیت پذیر** باشیم. اگر به شما مسئولیتی واگذار شده است آن را مانند کاری که در مقابل آن مزد دریافت می کنید مهم بدانید، برایش برنامه بریزید و مهلت انجام کار را برای خودتان مشخص کنید و کار را بدون دلیل شایسته نیمه رها نکنید.
- اگر به هر دلیلی **نمی توانید حمایت گری خود را ادامه دهید** حتما خشونت دیده یا گروه همراه خود را در جریان قرار دهید. اگر کار در سطح جمعی و کلان است، نیازی نیست که دیگران را در جریان قرار دهید.
- **خشونت توجیه کردنی نیست**. در راه حمایت از خشونت دیده نمی توانید هر وسیله ای را توجیه کنید، به ویژه خشونت را. نمی توانید فکر کنید حالا که خشونت گر با هیچ راهی خشونت دیده را رها نمی کند و دستگاه های قضایی حمایت کافی نمی کنند، در نتیجه خشونت تنها راه مقابله است.
- این موارد تنها گوشه ای از کدهای اخلاقی حمایت گری از خشونت دیده است. بعضی از این نمونه ها تنها برای حمایت گری در سطح خرد در نظر گرفته می شود و تعدادی از این کدهای اخلاقی فارغ از نوع و جنس حمایت گری همیشه باید رعایت شوند.

این مطلب تالیفی است و ایده های آن برگرفته از منبع زیر است.

[***Code of Ethics of the National Association of Social Workers***](#)

مجازات "زنای با محارم" برای هر دو طرف "اعدام" است



پژوهشگر حقوقی - حسین رئیسی

گلنار، نام زیبایی است، این نام را من برایش برگزیدم تا حتی خودم هویت واقعی او را ندانم. او در یکی از رشته های مهندسی دانشگاه ناراحتی آزاد درس می خواند. هر وقت دانشگاه تعطیل می شد، برخلاف بقیه بچه ها مضطرب و نگران به نظر میرسید و خوشحال نبود. رود تا مشاوره بگیردمی خود را کتمان نمی کرد. از تعطیلات چند روزه متنفر بود. یک روز گلنار به دفتر یکی از اساتید رشته روانشناسی برای رفتن به خانه را ندارد با مشاورش مطرح می کند. اشتیاقی و همان روز دلیل اینکه چرا هیچوقت

از قضا استاد مشاور که دوست من بود با من تماس گرفت تا جنبه های حقوقی اتفاقی که سبب شده بود گلنار را از شوق رفتن به خانه بازدارد، مطرح نماید.

تجاوز می کند و بعد از مدتی به ماجرا از این قرار بود که از سال ها پیش یعنی از زمانی که گلنار تنها سیزده سال داشته، برادرش به او ادامه داده است. زمانی که اذیت و آزار و تجاوز جنسی دختر جوان و به شکل عادت در آمده دلیل سکوت گلنار، این کار برای برادر به دلیل عمده تعجب هم به خاطر استمرار تجاوز برای چندین سال بود. استاد، داستان دخترک جوان را مطرح کرد ابتدا تعجب کردم!

جستجو فکری برای پاسخ دادن به این پرسش که چه حقوقی برای گلنار متصور است و چگونه او می تواند خود را از این شرایط نجات بعد از دهد و از حمایت حقوقی بهره مند کند، در ذهنم غوغایی برپا کرد. از استاد خواستم تا فرصت بیشتری برای پاسخ داشته باشم و ملاقات با گلنار جواب بدهم.

یکی از روزهای گرم تابستان او به اتفاق یکی از همکلاسی هایش که سنگ صبور گلنار بود به دفتر من آمدند. از پیش خود را برای روبرو با خودم گفتم او نیاز به راهنمایی دقیق دارد. باید با دقت و همه جوانب موضوع را باز و مطرح کرد. شدن با یک قربانی آماده کرده بودم،

به دلیل اینکه ضمانت ها و حمایت های حقوقی به خصوص در باره ماجرای گلنار و ماجراهای شبیه آن، در کشور ما بسیار نا مطمئن هستند و قربانی را در شرایط سخت روحی و روانی قرار خواهد داد. اظهار نظر روشن و دقیق فوق العاده سخت بود.

زمانی که گلنار وارد شد شرم در چشمان و صورتش هویدا بود. او بدون دلیل شرمگین بود، نیازی به بازگویی مطالب آزار دهنده نداشت. به او گفتم نیازی به بیان صورت مسئله نیست. به اندازه کافی یادآوری موضوع تو را آزار می دهد، پس بهتر است راه حل های ممکن برای اقدام حقوقی را بررسی کنیم. با خانواده ات و انجام این موضوع طرح

ادامه دادم، برای رهایی از استمرار خشونت راه حل های حقوقی را با شما مطرح می کنم، در نتیجه تمرکز ما بر راهکارهای حقوقی است.

برای این امر باید به همه جوانب موضوع از جمله نکات زیر توجه کرد.

دلیل استمرار عمل تجاوز: نخست

فضای پیرامون، وظیفه والدین احتمال وقوع خشونت در مکان های مختلف و برای همه کودکان و یا زنان وجود دارد، از این رو توجه به اطرافیان آنان است. عدم آگاهی اطرافیان و شاید غیر قابل تصور بودن موضوع برای آنها، سبب وقوع خشونت می شود. در مورد گلنار بی

استمرار تجاوز شده بود. و اطلاعی موجب سکوت قربانی

به او گفتم: این نخستین بار است که شما سکوت خود را شکسته اید. با این حال تاکنون خانواده و متجاوز از این اتفاق بی خبر هستند. برای رهایی از استمرار خشونت ضروری است باور کنید، هیچ خطا و حتی سهل انگاری متوجه شما نبوده و سکوت را بکشید. حال زمان آن فرا رسیده تا خانواده ات و متجاوز نیز از موضوع با خبر شوند.

گام دوم:

متجاوز طرح موضوع اگر همراه با قرار دادن دو طرف زیر یک سقف باشد خطرات جدی او را تهدید به دلیل قرابت نزدیک بین گلنار و می کند. از این رو از گلنار درخواست کردم قدری در باره خانواده اش توضیح دهد، بعد از سخنانش از او خواستم تا اجازه دهد به پدرش در این باره گفتگو کنیم.

که سرم شلوغ است و با اجازه او به پدرش تماس گرفتم و از او خواهش کردم تا هر زمان می تواند به دفتر من بیاید. او ابتدا بهانه آورد گرفتارم، امکان سفر ندارم. از این رو از وی خواستم تا از طریق تلفن به حرف هایم گوش دهد.

در برخی از این موارد ممکن است مرتکب به کلی موضوع را انکار نماید و یا اینکه برعکس انتظار، موضوع را بپذیرد و امکان حل خانوادگی آن و حتی تا حدودی عادی سازی روابط نیز فراهم گردد. از این رو بررسی این ابعاد نیز با اتکاء به شرایط عدالت ترمیمی می تواند با باز توانی یا توان بخشی قربانی و همچنین رفع خطر در مرتکب منجر شود.

اتفاقات غیر قابل باوری در اطرافمان رخ می دهد و با در نظر داشتن همه شرایط، پس از آماده کردن ذهن پدر گلنار با این جمله، که گاهی بی خبر از آن هستیم، ماجرا را برایش بازگو کردم.

کمک خانواده و اطرافیان برای تحمل موضوع بدون قضاوت کردن در باره قربانی و متجاوز بسیار اهمیت دارد. اگر خانواده موضوع را به خوبی مدیریت کند، با گفتمان دقیق امکان بررسی ریشه ای مشکل و ممانعت از تکرار آن و ایمن سازی محیط برای قربانی و همچنین و بازدارندگی مرتکب از تکرار این رفتارها وجود دارد. از این رو جامع نگری و مطالعه همه ابعاد قضیه و کمک گرفتن از روانشناس حقوق دان مفید خواهد بود.

گام سوم:

تشریح مجازات این جرم و چگونگی اثبات آن گام بعدی بود. در این گام مجازات قانونی و شرایط احراز آن بررسی می شود.

برای هر دو طرف "زنا با محارم" اقدام قانونی من به عنوان وکیل گلنار، برادرش را در معرض حکم اعدام قرار می داد. چون مجازات پس از اثبات عنف و است، اگر یکی دیگری را به زور مورد تجاوز قرار دهد، فقط متجاوز به اعدام محکوم می شود. البته "اعدام" !اکراه با قربانی است اکراه در قربانی این امکان فراهم است. متأسفانه ارائه دلیل برای اثبات عنف و

بهرتر است پاره ای ببینید و در وهله نخست قبول کنید تا گلنار در شهرستان محل تحصیل بماند و به منزل در ادامه به پدر گلنار گفتم: باز نگردد. پدر گلنار به خوبی به حرف هایم گوش داد، احساس بسیار بدی در او مستولی شده بود، سعی کردم خودم را جای او بگذارم و دلداریش دادم. اما او طاقت نیاورد و بالاخره صدای گریه اش بلند شد.

اندکی بعد قدری آرام گرفت و قبول کرد تا او برای دیدار گلنار به اتفاق همسرش عازم شهرستان محل تحصیل شوند.

بعد از چند روز به دفتر من آمدند و گلنار نیز همراه آنها بود. هر دو شدیداً ناراحت بودند. چاره ای نبود. باید دقیق و سنجیده عمل می شد. بار سنگین این اتفاق از یک سو و سنگین تر، سیستم دادرسی اسلامی است که در این باره اجرا می گردد از دیگر سوی، فضای تصمیم ناراحت کننده تر این بود که طرح موضوع گلنار را به شدت درگیر خود خواهد می ساخت گیری را فوق العاده دشوار ساخته بود. و

گام دیگر:

را آنجایی که شکایت کیفری از دو جهت خطرناک بود، اول اینکه گلنار و برادرش را در معرض اتهام زنا با محارم قرار می داد، و بر اساس ماده 224 قانون مجازات اسلامی مجازات این جرم برای دوطرف اعدام است، مگر اینکه قربانی اثبات کند مورد تجاوز به عنف و فقط متجاوز اعدام خواهد شد. همین ماده "ت" تنها در این صورت بر اساس بند !و تمایل به آن نداشته است اکراه قرار گرفته،

در باره گلنار به دلیل اینکه شروع به تجاوز در سن کودکی رخ داده، امکان اثبات تجاوز تا حدودی آسان است، اما سکوت و استمرار عمل تجاوز، وی را در معرض اتهام تسلیم و رضایت به استمرار قرار می دهد. این درحالی است که تردیدی وجود ندارد که گلنار بی گناه

بوده و هیچ تمایلی به این ارتباط نداشته است.

. از این رومحسوب خواهد شد برای قربانی شبیه به شکنجه همه این مسایل اثبات اکراه و اجبار را با مشکل روبرو می سازد و بیشتر درگیر کردن قربانی با نظام قضایی اسلامی که توجه دقیق به عمل متجاوز ندارد، بلکه نتیجه مجرمانه را بیشتر مورد توجه قرار می دهد، بسیار خطر آفرین و سبب آسیب روحی بعدی برای خواهد شد.

است، یعنی یا مرتکب اعدام باید گردد و یا آزاد، حالت دیگری وجود ندارد و "همه یا هیچ قانون" باید توجه داشت که قانون در این جا و در ! و متجاوز تنها به انکار نیاز دارد ! برای رهایی قربانی از مجازات نیاز به اثبات علف است که این موضوع نیز بر عهده قربانی است فرض اثبات تجاوز و زنا متجاوز حتما اعدام می شود، مگر اینکه قبل از اقرار توبه نماید و در این صورت حداکثر به کمتر از 100 ضربه شلاق محکوم می شود و پس از آن فوراً آزاد خواهد شد.

به این دلیل اغلب قربانیان و خانواده ها در چنین مواردی تن به شکایت نمی دهند، چنانچه پدر گلنار و خود او نیز با شنیدن این سخنان من گرفتند شکایت نکنند. به شدت نگران شدند و تصمیم

نتیجه و راه حل

با توجه اینکه، خشونت های جنسی رقم بسیار بالایی در روابط میان انسان ها به خود اختصاص می دهد. مذموم و ناپسند بودن خشونت جنسی در همه فرهنگ ها و جوامع مطرح است، اما با وجود قبح وسیع این موضوع همواره رخ می دهد و زندگی قربانی را تباہ می سازد. برای رهایی از این نوع خشونت ها شایسته است تا عدالت را برای آنها جستجو کرد.

این نوع جرایم صرفاً با ادله شرعی در شرایط حقوقی کنونی عدالت محقق نمی گردد. چون امکان اثبات علمی جرایم وجود ندارد، و است، امکان پذیر می شود، سپردن قربانی به چنین شرایطی او را در معرض آسیب های بعدی که مهمترین آن اقرار و چهار شاهد عادل قرار می دهد. نتیجه این شرایط بازخورد عادلانه ای در پی نخواهد داشت.

یعنی جنگ بین متجاوز و قربانی و نتیجه آن اگر به عدم اثبات جرم و یا عدم اثبات علف و اکراه در قربانی منجر مجازات همه یا هیچ، شود قربانی را در معرض خطر جدی مجازات و حتی اعدام قرار خواهد داد. در فرض بی خطر بودن اقدام حقوقی برای قربانی به دلیل اعدام ! متجاوز که از اقوام اوست، بار سنگین روانی بر قربانی وارد خواهد کرد

در همه ! انتقام شخصی نیز وجود دارد برخورد با قربانی و همچنین چنانچه متجاوز به صورت متناسب مجازات نشود نیز خطر تکرار جرم و این موارد مردم عطای دستگاه قضایی اسلامی را به لقای آن ترجیح می دهند، مانند گلنار و خانواده اش که شرایط برای آنها بسیار سخت ! تن به شکایت ندادند شده بود و

ضروری است. اصلاح قوانین بنابراین اصلاح قوانین حاکم بر این نوع جرایم و تغییر مقررات و روش های اثباتی تشخیص و اثبات جرم بدون نیاز به حضور و همراهی قربانی با متجاوز و متناسب کردن عمل مجرمانه با مجازات نیز حمایتی برای بررسی این نوع جرایم، ضروری است.